

IEVADS

ESIET SVEICINĀTI, SKOLOTĀJI!

Lai sniegtu atbalstu medijpratības mācīšanai pamata un vidējās izglītības posmā, esam izveidojuši prezentācijas un praktiski īstenojamus uzdevumus par **četriem mūsdienās ļoti aktuāliem tematiem ciešā saiknē ar mediju un komunikācijas kritisku izvērtēšanu, analīzi, interpretāciju, mediju lietošanu un to satura radīšanu:**

- 1) vai sociālo mediju lietošana tiešām ir par brīvu? (7.-9. un 10.-12. klasei);
- 2) medijpratība vēlēšanu un politikas kontekstā (10.-12. klasei);
- 3) kāpēc medijus uzskata par ceturto varu un kā tie šo funkciju pilda? (7.-9. un 10.-12. klasei);
- 4) audiovizuāla satura veidošana un analīze (7.-9. un 10.-12. klasei).

Prezentācijas un to pavadlapās pieejami **atšķirīgas grūtības pakāpes uzdevumi gan 7.-9. klasei, gan 10.-12. klasei.** Tematus izraudzījāties saskaņā ar šā brīža aktualitātēm, ņemot vērā arī Latvijā jau pieejamos metodiskos materiālus, lai vērstu uzmanību un sniegtu atbalstu līdz šim mazāk aplūkotu medijpratības apakštematu veiksmīgākai integrēšanai izglītības procesā. Materiālu izstrādē **iekļauta arī norvēģu kolēģu labā prakse.** 2022. gada novembrī divu dienu darba seminārā uzklusijām pieredzi par medijpratības izglītību Norvēģijā un ar emeritēto profesori Beāti Beresenu (*Beate Børresen*) no Oslo Metropolitēna Universitātes un Cilvēktiesību akadēmijas (*Menneskerettighetsakademiet*) Eiropas projektu vadītāju Jevgēņiju Horoļcevu (*Eugeniya Khoroltseva*) apmainījāties ar idejām, kā to veiksmīgāk īstenot Latvijā.

Prezentācijas var noderēt gan jūsu izglītībai par mediju un citiem komunikācijas jautājumiem, gan arī **aicinām tās un praktiskos uzdevumus izmantot darbā ar skolēniem.** Tā kā prezentācijas sastāv gan no nosacīti teorētiskās informācijas, gan vairākos slaidos sniegta skolotājam/ai noderīga informācija (uzdevumu pareizās atbildes, iespējamie argumenti diskusijās, detalizētāks uzdevuma norises izklāsts u.tml.), pirms to demonstrēšanas klasē ieteicams paslēpt / izdzēst slaidus, kas nav paredzēti skolēnu auditorijai.

Katrai no prezentācijām **pievienots pavadmateriāls ar detalizētu uzdevumu aprakstu** un mācību stundu plānu sasniedzamajiem rezultātiem. Tāpēc iesakām prezentācijas izmantot vienlaikus ar pavadlapām, kur izskaidroti uzdevumi un sniegti ieteikumi to veiksmīgākai izpildei. Diviem tematiem (par medijpratību vēlēšanu kontekstā un medijiem kā ceturto varu) izveidotas arī **darba lapas** – treniņam atpazīt populisma komunikācijas elementus politiķu saziņā ar auditoriju un uzdevumam, kas skolēniem ļaus iejusties mediju redaktora darbā, veicot ziņu atlasī.

Materiālus var izmantot gan pilnā apmērā, gan izvēlēties dažus to fragmentus – tie ir pielāgojami un integrējami dažādos mācību priekšmetos – galvenokārt, sociālajā un

pilsoniskajā mācību jomā un valodu mācību jomā, nedaudz arī kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā.

Veidojot medijpratībā izglītojošo saturu, paturējām prātā nepieciešamību sasniegt izglītības standartā noteiktos rezultātus. Zemāk ir pārskats, kādu mācību rezultātu sasniegšanu saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu nr. 416. (2019. gada 3. septembrī) "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" 2. un 3. pielikumu vispārējā apguves līmenī veicina izveidotie materiāli:

1. VAI SOCIĀLO MEDIJU LIETOŠANA TIEŠĀM IR PAR BRĪVU?

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā:

- 6.1. Atrod, atlasa, novērtē un izmanto informāciju saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.
- 6.3. Interesējas par piekļuves iespējām informācijai un satura izmantojamību sociālajos medijos, analizē dažādu pieredžu, pārlicību un vērtību lomu. Veido un izplata vēstījumu digitālajā telpā, apzinoties informācijas konstruēšanu, kritiski novērtē savas un citu dažādās identitātes, analizē pieejamā satura ietekmi.

2. MEDIJPRATĪBA VĒLĒŠANU UN POLITIKAS KONTEKSTĀ

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem valodu mācību jomā:

- 2.2. Izprot medijos pausto informāciju, kas izteikta ar simboliem, attēliem un verbālajiem līdzekļiem. Veidojot savus tekstus, mērķtiecīgi atlasa un izmanto piemērotākos valodas līdzekļus.
- 2.3. Vērtē mediju vai citu satura veidotāju ziņojumus un tajos izmantotos valodas līdzekļus, lai noteiktu ziņojumu ticamības pakāpi un potenciālo ietekmi uz adresātu.
- 3.4. Rada atbilstoši saziņas situācijas mērķim emocionāli iedarbīgus tekstus, izmantojot dažādus stilistiskos un emocionāli ekspresīvos izteiksmes līdzekļus.

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā:

- 2.2. Analizē varas dalīšanas principu demokrātiskā sabiedrībā un Eiropas Savienības, valsts un pašvaldību funkcijas. Pamato sabiedrības pārvaldīšanas un institūciju nepieciešamību. Skaidro mediju varas nozīmi un funkcijas, saistot tās ar personisko pieredzi, novērtē vārda brīvības nozīmi un ietekmi.
- 6.1. Atrod, atlasa, novērtē un izmanto informāciju saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.

- 6.2. Atšķir faktos un pierādījumos balstītas zināšanas no nepamatotiem viedokļiem, uzskatiem un maldīgas informācijas, lai, izmantojot kritērijus, pilnveidotu savas analītiskās spējas.
- 6.3. Interesējas par piekļuves iespējām informācijai un satura izmantojamību sociālajos medijos, analizē dažādu pieredžu, pārlicību un vērtību lomu. Veido un izplata vēstījumu digitālajā telpā, apzinoties informācijas konstruēšanu, kritiski novērtē savas un citu dažādās identitātes, analizē pieejamā satura ietekmi.
- 6.5. Novērtē komunikācijas procesa psiholoģiskos aspektus informācijas avotos, skaidro uztveres un vērtēšanas prasmju nozīmi informācijas apstrādē saistībā ar komunikatora pievilcību, lai īstenotu savas un citu intereses.

3. KĀPĒC MEDIJI IR CETURTĀ VARA UN VAI TIE ŠO FUNKCIJU PILDA?

Atbilst šādam sasniedzamajam mācību rezultātam valodu mācību jomā:

- 2.3. Vērtē mediju vai citu satura veidotāju ziņojumus un tajos izmantotos valodas līdzekļus, lai noteiktu ziņojumu ticamības pakāpi un potenciālo ietekmi uz adresātu.

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā:

- 2.2. Analizē varas dalīšanas principu demokrātiskā sabiedrībā un Eiropas Savienības, valsts un pašvaldību funkcijas. Pamato sabiedrības pārvaldīšanas un institūciju nepieciešamību. Skaidro mediju varas nozīmi un funkcijas, saistot tās ar personisko pieredzi, novērtē vārda brīvības nozīmi un ietekmi.
- 6.1. Atrod, atlasa, novērtē un izmanto informāciju saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.
- 6.2. Atšķir faktos un pierādījumos balstītas zināšanas no nepamatotiem viedokļiem, uzskatiem un maldīgas informācijas, lai, izmantojot kritērijus, pilnveidotu savas analītiskās spējas.
- 6.5. Novērtē komunikācijas procesa psiholoģiskos aspektus informācijas avotos, skaidro uztveres un vērtēšanas prasmju nozīmi informācijas apstrādē saistībā ar komunikatora pievilcību, lai īstenotu savas un citu intereses.

4. AUDIOVIZUĀLA SATURA ANALĪZE UN VEIDOŠANA

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem valodu mācību jomā:

- 2.3. Vērtē mediju vai citu satura veidotāju ziņojumus un tajos izmantotos valodas līdzekļus, lai noteiktu ziņojumu ticamības pakāpi un potenciālo ietekmi uz adresātu.

Atbilst šādiem sasniedzamajam mācību rezultātam sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā:

6.5. Novērtē komunikācijas procesa psiholoģiskos aspektus informācijas avotos, skaidro uztveres un vērtēšanas prasmju nozīmi informācijas apstrādē saistībā ar komunikatora pievilcību, lai īstenotu savas un citu intereses.

Atbilst šādiem sasniedzamajiem mācību rezultātiem kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā:

1.2. Saskata specifisku izteiksmes līdzekļu (kompozīcijas, sižeta vizuālas, audiālas un satura dramaturģijas), kultūras zīmju un simbolu lietojumu audiovizuālajā mākslā un kultūrā un to nozīmi satura veidošanā.

1.3. Savas idejas īstenošanai radošā uzdevumā lieto mūzikas, teātra, vizuālās un audiovizuālās mākslas izteiksmes līdzekļus, simbolus un zīmes.

Noslēgumā svarīgi piebilst, ka šie temati ir tādi, kuros var nebūt vienas pareizās atbildes, bet svarīga ir skolēnu prasme argumentēt savu viedokli. Tāpēc aicinām veicināt skolēnu diskusijas, uzklaut viņu pārdomas un radīt telpu brīvai viedokļu un mediju lietošanas un satura radīšanas pieredzes apmaiņai. Ceram, ka izstrādātie materiāli jums būs noderīgs sabiedrotais, kopā ar skolēniem dodoties aizraujošajā medijpratības muskuļu augšanas ceļā!

Dr.sc.comm. Klinta Ločmele

Informācija par projektu:

Mācību materiāli ir daļa no lielāka divu gadu projekta, kura mērķis ir gan uzlabot medijpratības apguvi skolās (izglītības procesā), gan arī nozarē iesaistīto valsts un nevalstisko institūciju sadarbību un realizēto aktivitāšu efektivitāti. Projektu īsteno Baltijas Mediju izcilības centrs (BMIC) sadarbībā ar Rīgas Juridisko augstskolu un Cilvēktiesību akadēmiju Norvēģijā. Finansiāli to atbalsta Norvēģija, Islande un Lihtenšteina EEZ granta un Aktīvo iedzīvotāju fonda ietvaros.

Medijpratībā izglītojošā satura autore: Dr.sc.comm. Klinta Ločmele, medijpratības eksperte un docente Latvijas Universitātes komunikācijas studiju nodaļā

Konsultante par pedagoģijas metodēm: Inga Jēkabsons, PhD, LLM, MBA, Rīgas Juridiskās augstskolas docētāja un pētniece

Projekta vadītājs: Mārtiņš Mūrnieks, programmas vadītājs, BMIC

Dizains: Ilva Paidere